

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพ ทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น ประเภทกระเป๋าจากเศษผ้า : กรณีศึกษา ผ้าทอไทลื้อบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน

กมลวรรณ พัชรพรพัฒน์ สารสุข
ภาควิชาการออกแบบและธุรกิจแฟชั่น
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอไทลื้อเหลือใช้จากกระบวนการตัดจากชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน 2) นำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอไทลื้อเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) แบบตัวต่อตัว (Face - to - Face - Interview) กับผู้นำของชุมชน นักวิชาการ

และนักออกแบบ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้ทำแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน จากนั้นวิเคราะห์ผลที่ได้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนในการออกแบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้วิจัยค้นพบองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัด ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน และสร้างแนวทางจำนวน 3 แนวทางที่เหมาะสมกับศักยภาพเดิมของชุมชน 2) ผู้วิจัยนำเสนอผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าให้แก่ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยผลิตกระเป๋าจำนวน 3 แบบตาม 3 แนวทางที่ค้นพบ เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบกระเป๋าจากเศษผ้าให้แก่ชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และเข้าใจ สามารถพัฒนาศักยภาพในการออกแบบของชุมชนให้อยู่ได้เองอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ไทลื้อ, เศษผ้า, ผ้าฝ้ายทอมือ, การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น, กระเป๋า

A Research of Proficiency Development in Fashion Design Product; Bag made from Remnant Fabric: Case Study of Tai-lue Hand Woven Fabric, Baan Hia, Pua District, Naan Province

Kamolwan Patcharapornpipat Sarasuk

Department of Fashion Design and Fashion Business,
Faculty of Fine and Applied Arts, Dhurakij Pundit University

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to research for guidelines on how to add value by designing fashion bags from remnants of Tai-Lue hand-woven fabric, Baan Hia, Pua District, Naan Province, 2) to present fashion bags made from remnants of Tai-Lue hand-woven fabric from the same community. In this research, the

researcher used mixed methods research. For qualitative research, the researcher studied about related documents and used in-depth interviews and for quantitative research, the researcher collected data from a sample group of 50 women using questionnaires. All the data was analyzed to apply in the design process.

The research found that 1) the community has the capacity to develop the new methods for increasing the value of the bag made from remnant fabrics and its model, and there are 3 methods which are suitable for the community's tailoring and decoration skills, 2) there are 3 prototypes which are based on 3 methods which were presented to the public.

From these above factors, supporting the community to improve efficiency in their learning and understanding increases their potential of design to be well-organized and sustainable as well as a model of development for people in the community.

Keywords : Tai-lue, Remnant Fabric, Hand-woven Cotton, Fashion Design Product, Bag

ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

ชาวไทลื้อ อพยพมาจากสิบสองปันนากระจายตัวอยู่ในประเทศจีน พม่า ลาว และบางส่วนได้อพยพกระจายตัวอยู่ทั่วไปในภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา และจังหวัดน่าน (ลำแพน และสุทธิพงษ์ 2546, 36) ซึ่งเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในแถบอำเภอปัว ท่าวังผา และเชียงกลาง ชาวไทลื้อมีเอกลักษณ์ในการใช้ภาษาไทลื้อ การแต่งกายศิลปะและประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะงานผ้าทอไทลื้อ ที่นิยมใช้ผ้าฝ้ายทอสดลายวิจิตรบรรจง ที่เรียกว่า ลายน้ำไหล ปัจจุบันมีการฟื้นฟูและถ่ายทอดศิลปการทอผ้าแบบไทลื้อในหลายชุมชนของภาคเหนือเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการทอผ้าไทลื้อนั้นมีรูปลักษณะที่ไม่ซ้ำชนกลุ่มใด (สิงหา และนิรัช 2554, 2)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยในอำเภอปัว (สัมภาษณ์, นางแพว คำภานุช, 2558) พบว่า บรรพบุรุษของตนอพยพจากเมืองสิบสองปันนาล่องแม่น้ำมาตามลำน้ำโขงตามที่อ้างอิงในข้างต้น ลัดเลาะเข้าสู่อำเภอปัว เมื่อพบแหล่งดินดีหรือพื้นที่ลุ่ม จึงขึ้นฝั่งมาสร้างบ้านเรือนใต้ถุนสูงที่ทำจากไม้ ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมน้ำบริเวณที่จัดตั้งเป็นกลุ่มชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยในปัจจุบัน ทำไร่ไถนา ทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน สืบสานวัฒนธรรมในกลุ่มตน เมื่ออยู่รวมกันมากขึ้น จึงสร้างวัดบ้านเฮี้ยขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ จากนั้นจึงบูรณะเพิ่มเติมเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ภาพที่ 1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดเฮี้ย บอกเล่าเรื่องราวที่มาและวิถีชีวิตของชาวเฮี้ย ได้แก่ การเข้าวัดทำบุญ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ในปัจจุบันชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยดำรงชีวิตกันอย่างพอเพียงเช่นก่อนนี้ อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชน ประกอบไปด้วยอาชีพหลัก ได้แก่ การเกษตรกรรม การปลูกผักสวนครัว ทำนา ทำไร่ทำสวน รองลงมาคือ ทำงานรับจ้างทั่วไป หรือค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มวัยทำงานที่รับราชการและทำงานในเมือง เวลานอกเหนือจากการทำงานหลักจึงทอผ้าหรือรับจ้างเย็บผ้า โดยการทอผ้าช่วยให้ครัวเรือนมีรายได้ที่ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง เพราะเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนซึ่งเป็นอาชีพเสริมอันดับต้นรองจากการเกษตร และเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชน หากเป็นการจ้างงานทอผ้า ก็จะจ้างงานในกลุ่มบ้านใกล้เคียง อีกทั้ง อาชีพการทอผ้ายังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน จึงจะทำให้กลุ่มผู้ทอผ้ามีความเข้มแข็งและเป็นแนวทางในการพัฒนาในส่วนอื่นของชุมชนต่อไป

ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย มีวัฒนธรรมในการทอผ้าที่ตกแต่งด้วยลักษณะลวดลายเด่นเชิงนามธรรม และแสดงถึงเอกลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น นับเป็นภูมิปัญญาอันเป็นความรู้และประสบการณ์ที่สืบเนื่องจากบรรพบุรุษ มีการถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เครื่องสัการะสำหรับพิธีกรรมต่างๆ

ลงบนผืนผ้าตามความเชื่อของชาวไทลื้อ สื่อให้เห็นถึงรากเหง้าดั้งเดิม แสดงถึงตัวตนและความเข้าใจถึงชุมชน เมื่อถูกสืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลานจึงถือเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (ลำแพน และสุทธิพงษ์ 2546, 14) อันเห็นได้จากการผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าร่วม มีการฟื้นฟูและถ่ายทอดศิลปะการทอผ้าแบบไทลื้อโบราณ โดยทำการผลิตผ้าฝ้ายทอไทลื้อในรูปแบบเฉพาะ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสำหรับจำหน่าย เช่น การผลิตผ้าทอไทลื้อที่มีลวดลายโบราณผสมผสานกับลวดลายประยุกต์แบบใหม่ มีทั้งการทอผ้าเป็นผืนเพื่อจำหน่าย การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีการประยุกต์มาจากผ้าทอ การนำผ้าทอมาแปรรูป เช่น เครื่องประดับเครื่องแต่งกาย อาทิ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ และผ้าสำหรับใช้สอยในครัวเรือน อาทิ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน และผ้าคลุมเตียง รวมไปถึงการนำเศษผ้าทอที่เหลือใช้มาผลิตของที่ระลึกต่างๆ

ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นมายาวนานหลายสิบปี จนกระทั่งปัจจุบันคนในชุมชนมีสภาพวิถีชีวิต สังคม และความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อผู้บริโภคซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในละแวกชุมชน และกลุ่มคนที่ชื่นชอบงานผ้าพื้นบ้านต้องการปรับเปลี่ยนตามกระแสนิยม มีความต้องการในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น กล่าวคือ พัฒนาการของผลิตภัณฑ์ได้ถูกเปลี่ยนตามพฤติกรรมของผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลา ตามสภาวะแวดล้อม ทิศนคติทางสังคม (สุวิทย์ 2554, 24) ชุมชนจึงต้องหาลักษณะสินค้าหรือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่มาผลิตและจัดจำหน่ายเพื่อความอยู่รอด

ในการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้นพบว่า ทางชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์จากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดเย็บ

เสื้อผ้าให้มีความทันสมัยและสามารถตอบสนองกระแสความเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น ด้วยความสำคัญและลักษณะเฉพาะในเทคนิคการทอผ้าฝ้ายไคลื้อของชุมชน ประกอบกับการใช้แรงงานและแรงใจในการทอผ้าแต่ละผืนต้องใช้เวลานานร่วมสัปดาห์ถึงหนึ่งเดือนนั้น การนำผ้ามาสร้างสรรค์หรือประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จึงไม่ควรเสียเศษผ้าไปแต่น้อย ทั้งนี้ กระบวนการตัดเย็บเครื่องแต่งกายด้วยการวางแผนแบบเพื่อตัดที่ชุมชนใช้เป็นแบบแผนในการตัดเย็บเพื่อจำหน่ายเป็นกระบวนการที่ทำให้เหลือเศษผ้ารูปร่างต่างขนาดและหลากสีสันอยู่จำนวนมาก โดยชุมชนได้จัดทำการแก้ปัญหาเพื่อลดปริมาณเศษผ้าก่อนนำไปทิ้งด้วยการนำเศษผ้าไปสร้างให้เป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยในครัวเรือน หรือของที่ระลึกที่มีขนาดเล็กกว่าเสื้อผ้า ได้แก่ ปлокหมอน ผ้าคลุมคอมพิวเตอร์ และตุ๊กตา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมที่ผลิตเพื่อจำหน่ายมานานหลายปี ส่วนเศษผ้าชิ้นเล็กที่ไม่สามารถนำไปตัดเย็บหรือสร้างผลิตภัณฑ์ได้อีก จะเก็บทิ้งไว้ในถังด้วยความเสียดาย นำไปใช้เป็นผ้าเช็ดทำความสะอาดหรือซังขายเพื่อนำเงินรายได้มาหมุนเวียนในชุมชน ซึ่งวิธีการกำจัดเศษผ้าที่กล่าวมานี้ ทำให้เกิดการเสียคุณค่าของผ้าทอ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มปริมาณขยะที่ไม่ต้องการและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดหลักการใช้ซ้ำ (Reuse) กับกระบวนการออกแบบที่เป็นขั้นตอน แล้วสร้างเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ให้แก่ชุมชน เพื่อให้สามารถนำเศษผ้าไปผลิตใช้ได้จริงตามความต้องการ และเน้นเศษผ้าเป็นส่วนประกอบหลักของชิ้นงานโดยไม่แปรรูป (สิงห์ 2552, 113) ส่งผลให้ชุมชนสามารถผลิตกระเป๋าจากเศษผ้าเพื่อจัดจำหน่ายเองได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องพึ่งพาการผลิตจากชุมชนภายนอก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ค้นหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ขั้นที่ 1 - ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ - ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) แบบตัวต่อตัว (Face - to - Face - Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ช่างขึ้นต้นแบบและผลิตแม่แบบเพื่อตัด ช่างทอผ้า ช่างเย็บผ้า และผู้ทำการตลาดจัดจำหน่ายสินค้าของชุมชนในการออกงานแสดงสินค้า จากนั้น ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นักวิชาการและนักออกแบบ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการจัดกลุ่มเศษผ้าแนวทางในการออกแบบ

ขั้นที่ 1 - ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ – วิเคราะห์ผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วนำไปทำแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมายตัวอย่างเกี่ยวกับความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าและทัศนคติเกี่ยวกับเศษผ้าทอ จากนั้นทำการออกแบบและผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินผลงานต้นแบบ

ขั้นที่ 2 นำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัด

ผลการวิจัย

ขั้นที่ 1 ค้นหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอบัว จังหวัดน่าน

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1. ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) แบบตัวต่อตัว (Face - to - Face - Interview) กับผู้นำของชุมชน ได้ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับผ้าฝ้ายทอบ้านเฮี้ย แบ่งประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

การผลิตผ้าทอไทลื้อบ้านเฮี้ย

กลุ่มชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 141 หมู่ 1 บ้านเฮี้ย ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว จังหวัดน่าน เป็นการรวมกลุ่มผู้มีฝีมือทอผ้าไทลื้อนับตั้งแต่ปี 2536 สร้างหลักคิดการผลิตโดย คุณแพว คำภานุช ผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มคลัสเตอร์ผ้าทอเมืองน่าน

ผ้าทอบ้านเฮี้ย แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ผ้าฝ้าย และผ้าจากไหมชนิดอื่นๆ โดยการทอด้วยเส้นฝ้ายสีขาวนั้นสืบทอดมาแต่สมัยรุ่นปู่ย่า เช่น ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การทอเพื่อทำผ้าสะลี (ผ้าฟูกนอน) ผ้าห่ม (ผ้าสาแสง หรือผ้าตาไก่ง) หรือการทอเป็นผืนแล้วนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายสำหรับสวมใส่ โดยมีความเชื่อแต่โบราณว่าหญิงไทลื้อที่พร้อมออกเรือนทุกคนต้องทอผ้าเป็น ส่วนผ้าทอที่ใช้ในพิธีทางศาสนา ได้แก่ ตุ่ง และผ้าเช็ด ก้นนิยมทอเพื่อถวายพระ การทอผ้าฝ้ายของบ้านเฮี้ย จะทำกันตลอดทั้งปี หากแต่ในฤดูฝนจะมีความยากลำบากมากกว่าฤดูอื่น เนื่องจากความชื้นจะทำให้เส้นฝ้ายเกาะตัวเหนียวและทำให้กระสวยไม่ลื่น ส่งผลให้ทอได้ช้ากว่าปกติ ทั้งนี้ การทอผ้าขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายและวิธีการทอ หากเกิดความผิดพลาดจะต้องเลาะผ้าทอทั้งแถวเพื่อทอใหม่ นอกเหนือจากเส้นใยฝ้ายแล้ว ชุมชนบ้านเฮี้ยยังมีการทอด้วยเส้นไหมประดิษฐ์ โดยเลือกซื้อเส้นไหมหรือเส้นใยจากชุมชนใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ สุโขทัย หรือจากเมืองลาว มาประกอบในการตัดเย็บเครื่องแต่งกายทั้งบุรุษและสตรี (สัมภาษณ์, นางคำเอื้อย มูลคำ, 2558)

ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยนิยมย้อมสีเส้นใยด้วยสีธรรมชาติตามวิธีการย้อมแบบโบราณมาตั้งแต่ในสมัยเริ่มจัดตั้งชุมชน โดยใช้สีที่ได้จากต้นไม้และสมุนไพร

ต่างๆ ทำให้ได้ผ้าที่มีสีประสานกลมกลืนกันอย่างนุ่มนวลสวยงาม สีดั้งเดิมที่ได้รับการนิยมนิยมนในการย้อมมากที่สุดและถือเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเฮีย ได้แก่ สีดำ ซึ่งได้มาจากมะเกลือหรือคราม รองลงมา ได้แก่ สีแดง ซึ่งได้มาจากเปลือกสลักหรือดินดาต แต่ด้วยการพัฒนาและการจัดการทางการตลาดที่เปลี่ยนไปของผู้นำชุมชน การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาตินั้นจึงได้รับความนิยมน้อยลงจากผู้ผลิตการย้อม เนื่องจากมีกระบวนการที่ยุ่งยากต้องใช้เวลาในการผลิตนาน และใช้แรงงานมาก จึงเกิดการจ้างแรงงานรับนอก และรับเส้นใยที่ย้อมสำเร็จด้วยสารเคมีสังเคราะห์มาเพิ่มเติม เพราะมีสีสันทันทีมากกว่าและได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากกว่าอีกด้วย

ศักยภาพของชุมชนผ้าทอไทลื้อบ้านเฮีย

สมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มประจำ หรือกลุ่มคนที่มาทำงานที่ศูนย์กลางทอผ้าในชุมชนทุกวัน ได้แก่ ช่างทอ ช่างเย็บ และช่างสกรีน มีอายุตั้งแต่ 45-70 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนตัดเย็บหรือเรียนการทอผ้าในระบบเรียนจากโรงเรียน จะเน้นการเรียนแบบสืบทอดจากบรรพบุรุษหรือใช้วิธีครูพักลักจำ มีบางส่วนที่ศึกษาระยะสั้นจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานแล้วมาพัฒนาฝีมือต่อด้วยตนเอง ช่างทอผ้าบางคนสามารถทำงานเย็บหรือทำงานตกแต่งได้ หลายคนสามารถทำงานได้หลากหลาย อันเกิดจากการเรียนรู้ระหว่างกัน หากมีผู้ใดป่วยไม่สามารถมาทำงาน ก็สามารถทำงานแทนกันได้ ในบางส่วน จากผลิตภัณฑ์ที่มีขายอยู่ในชุมชน ผู้วิจัยสามารถประเมินได้ว่า กลุ่มช่างประจำของชุมชนเป็นช่างที่สามารถสร้างงานได้ระดับกลาง กล่าวคือ เป็นงานที่ไม่เน้นความประณีตมากนัก อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มรับจ้างที่รับงานไปทำที่บ้าน ได้แก่ แม่บ้าน

ผู้สูงอายุ และคนที่ว่างจากการทำนาทำสวน ทางชุมชนมีการจ้างงานรับนอกชุมชน ซึ่งมาน้อยแล้วแต่จำนวนที่ต้องการหรือช่วงรอบของการผลิตได้แก่ กลุ่มช่างทอ จาก สปป.ลาว หรือจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแพร่ ส่วนที่เป็นงานไม่ละเอียดหรืองานอย่างง่ายจะมีนักเรียนนักศึกษาที่หารายได้พิเศษ มารับกลับไปทำที่บ้าน นับค่าจ้างเป็นชิ้นงาน เช่น การเย็บตุ๊กตาหรือปลอกหมอน ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนโดยรอบอีกทางหนึ่ง

ด้านพื้นฐานทางการออกแบบ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ควบคุมรูปแบบการออกแบบและการผลิตทั้งหมด โดยศึกษาแบบตัดจากนิตยสารแฟชั่นรายปักษ์ หรือหนังสือสอนตัดเย็บจากโรงเรียนสอนตัดเย็บเครื่องแต่งกายสตรีมาปรับและพัฒนาเป็นแบบของตนเอง จากนั้นจึงทดลองทำตัวอย่างเพื่อวางจำหน่ายหน้าร้าน ซึ่งจะเป็นแบบที่คล้ายคลึงกันมานานหลายปี อันเกิดจากความชอบส่วนบุคคลของผู้ออกแบบ ลูกค้าจะเลือกแบบที่หน้าร้านแล้วทำการวัดตัวเพื่อตัดลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงวัยทำงานกลางคน เช่น ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ต้องการชุดเพื่อใส่ออกงานเลี้ยงสังสรรค์ ข้าราชการครู และเครื่องแต่งกายยูนิฟอร์มโรงเรียนสำหรับเด็กประถมและมัธยม ส่วนเครื่องแต่งกายแบบวัดตัวตัดสำหรับผู้ชายนั้นทำการรับจ้างนอกโดยช่างต่างจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดเชียงใหม่ ความนิยมในการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองนานที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการกำหนดของราชการจังหวัดน่าน เป็นนโยบายในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดด้วยการรณรงค์ให้การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองน่านในทุกวันศุกร์ โดยผู้หญิงให้ห่มผ้าซิ่น และผู้ชายให้สวมกางเกงสะดอ หรือชุดประจำชนเผ่า

ด้านวัสดุและอุปกรณ์ วัสดุท้องถิ่นที่มี ได้แก่ เส้นใยฝ้าย ไหมประดิษฐ์ กระดุม ไม้ กระดิ่ง เครื่องเงินประดับตกแต่ง ผ้าแคนวาส และชิป ซึ่งสามารถหาซื้อได้ในอำเภอ เป็นวัสดุที่ชุมชนสามารถหาได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก ชุมชนมีจักรเย็บผ้าอุตสาหกรรมจำนวน 10 ตัว ได้แก่ จักรเย็บอุตสาหกรรมขนาดมาตรฐานและจักรเย็บริมผ้า มีจักรเย็บผ้าขนาดเล็กซึ่งสามารถใช้ปักลายได้จำนวน 1 ตัว

ในส่วนนี้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์สรุปได้ว่า สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพทางด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าและการประดับตกแต่ง ที่สามารถประยุกต์ไปสู่การเย็บกระเป๋าก็ได้ หากมีต้นแบบนำเสนอให้ อีกทั้ง พื้นฐานทางการออกแบบของชุมชนนั้นเป็นขั้นของการประยุกต์จากสิ่งที่มี ยังไม่สามารถผลิตหรือคิดค้นแบบได้เอง ในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการผลิตและการออกแบบกระเป๋านั้น ต้องคำนึงถึงความยากง่ายของแบบตัดและกระบวนการผลิตเป็นสำคัญ และรูปแบบของกระเป๋านั้น ไม่ควรใช้หนังมาเป็นส่วนประกอบในการผลิต เนื่องจากหนังมีความหนามากกว่าผ้า และต้องใช้จักรเย็บหนังพิเศษที่มีเข็มจักรและขนาดของเครื่องใหญ่กว่าจักรเย็บผ้า ทั้งนี้ คุณภาพและปริมาณของอุปกรณ์ที่มีนั้นเพียงพอต่อการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่นำเสนอ ควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในกระบวนการผลิตให้คุ้มค่ามากที่สุด

ภาพที่ 2 การลงพื้นที่ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย ได้แก่ การทอผ้า ร้านค้า และเศษผ้าที่เหลือจากกระบวนการตัดเย็บ

ความต้องการของชุมชน

ชุมชนมีความต้องการนำเอาเศษผ้าไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าที่หลากหลายขนาดและรูปแบบ เพื่อให้เกิดความหลากหลายเมื่อนำเสนอสินค้าไปจำหน่ายในร้านค้า มีความต้องการแนวทางในการออกแบบที่มีแม่แบบตัดไม่ยาก เข้าใจได้ง่ายหรือมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนหรือไม่ต้องใช้เทคนิคพิเศษเฉพาะทาง เนื่องจากต้องการกระจายงานให้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างทั่วถึง หากมีต้นแบบนำเสนอและแสดงวิธีการให้เห็นเป็นรูปธรรมจะเอื้ออำนวยต่อชุมชนในการอธิบายงานเพื่อนำไปผลิตต่อได้ ทั้งยังเป็นการกระจายความรู้ แนวคิด ทักษะคิดและการสร้างมูลค่าเพิ่มในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากเศษผ้าให้แก่ชุมชนโดยรอบ

ในการคัดเลือกเศษผ้ามาใช้ในการออกแบบนั้น ผู้วิจัยเลือกจากเศษผ้าที่มีรูปร่างที่ซ้ำกันเป็นจำนวนมากและเป็นเศษผ้าที่มีเพิ่มเติมบ่อยครั้งจากกระบวนการตัดเย็บเครื่องแต่งกายในรูปแบบซ้ำเดิม เพื่อให้งานออกแบบที่ผลิตออกมานั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเศษผ้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย

โดยผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกเศษผ้าที่จะนำมาใช้ในการออกแบบ ดังนี้

- เศษผ้าต้องเป็นชิ้นที่มีรูปร่างชัดเจน ไม่มีลักษณะแยกย่อยเศษส่วนเกินออกมา
- เศษผ้าต้องไม่มีรอยเปื้อนสกปรก หรือขาดวิน ไม่สวยงามจนพัฒนาต่อเป็นงานออกแบบไม่ได้

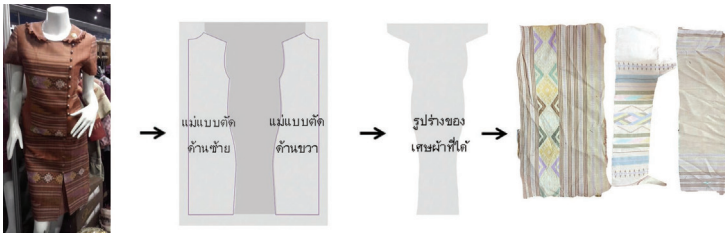
เนื่องจากเศษผ้ามีความหลากหลาย การจะนำเศษผ้าไปออกแบบผลิตผลงานควรทราบสีและลวดลายของผ้านั้นก่อน เพื่อจะได้เลือกรูปแบบของการออกแบบที่เหมาะสมกับผ้านั้นได้ (เสาวลักษณ์ 2545, 10) ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาลักษณะเฉพาะของเศษผ้าที่เหลือใช้จากกระบวนการตัดเย็บเสื้อผ้า และจัดกลุ่มเศษผ้า ตามวิธีการดังต่อไปนี้

1. การแบ่งกลุ่มเศษผ้าตามเทคนิคการทอ - เทคนิคและกรรมวิธีการทอที่โดดเด่น ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มชนทอผ้าบ้านเฮี้ย ได้แก่ การเกะหรือการล้วงและการยกดอก โดยผ้าจากการทอเกะหรือการล้วงจะมีราคาแพงมากกว่าการทอยกดอก เนื่องจากมีขั้นตอนในการทอมากกว่าและใช้เทคนิคการทอเฉพาะทาง จึงใช้เวลาในการทอนานกว่า หรือใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ส่วนการทอยกดอกใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ต่อผืนผ้าที่มีขนาด 3 เมตรเท่ากัน ผู้วิจัยได้สรุปเทคนิคการทอ ลักษณะของลวดลายที่ได้จากการทอ พื้นผิวและการนำเศษผ้าไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย ดังตารางนี้

เทคนิคและ กรรมวิธีการทอ	ลักษณะของลวดลาย	พื้นผิว	การนำเศษผ้าไป ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อจัดจำหน่าย
การเกาะ (ภาษาท้องถิ่นเรียก ว่า เกาะ) หรือการล้วง ด้านหน้า ด้านหลัง นิยมใช้เส้นไหม ประดิษฐ์หรือฝ้าย	เกิดจากการทอที่นำเส้นพุ่ง สานกับเส้นยืนทีละ 1 เส้น ยืน ตามระนาบของผ้าสาน ต่อลายเกาะไปเรื่อยๆ จึง ทำให้ไม่เกิดช่องระหว่าง รอยต่อของลายในแต่ละ ส่วนบนผืนผ้า เกิดลักษณะ ของเส้นหยัก หรือเส้นซิก แซก ตัวอย่างลาย เช่น ลายน้ำไหล เป็นต้น	พื้นผิวจะเรียบ เนียนด้านหน้า ผ้าที่ใช้ แต่ด้าน หลังผ้าจะมีเส้น ด้ายหรือไหม ขัดกัน	นำเศษผ้าไปทำเป็น รายละเอียดส่วน ตกแต่งเสื้อผ้า เช่น ระบาย ย้วย ดอกไม้ ตกแต่ง
การยกดอก ด้านหน้า ด้านหลัง นิยมใช้เส้นฝ้ายหนา	เกิดจากการสานขัด กัน ประยุกต์จากลายลือ โบราณ นิยมทอลวดลาย รูปร่างเรขาคณิต เส้น ตรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และ สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ประกอบเป็นรูปร่างลาย ต่างๆ เช่น ลายสถาน ลาย ดอกจิก ลายดอกประแจ ลายสายย้อย ลวดลายสัตว์ ต่างๆ เช่น ลายช้างหรือม้า เป็นต้น	พื้นผิวนูนกว่า เนื่องจากใช้ จำนวนเส้นด้าย ฝ้ายในปริมาณ ที่มากกว่าการ เกาะ	นำเศษผ้าไปทำ เป็นรายละเอียด ส่วนตกแต่งเสื้อผ้า ชายผ้าม่าน ชาย ผ้าปูเตียง ตุ๊กตา ผ้าคลุมเครื่องใช้ และปกหมอน เป็นต้น

2. การแบ่งกลุ่มเศษผ้าตามรูปร่างและขนาด - ผู้วิจัยวิเคราะห์แบ่งกลุ่มที่มาของเศษผ้าจากกระบวนการการวางแผนแบบเพื่อตัดเย็บเครื่องแต่งกายที่ทางชุมชนนิยมตัดเย็บเพื่อจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 2 แบบ ได้แก่ ชุดติดกันทรงตรงหรือเข้ารูป และชุดติดกันที่เป็นทรงบานตรงชาย หรือกระโปรงบาน โดยทำการแบ่งเศษผ้าได้ จำนวน 3 รูปร่าง ที่มีขนาดใหญ่เพียงพอในการนำไปพัฒนาเป็นงานออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าได้ ดังนี้

2.1 เศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นเศษผ้าที่เกิดจากกระบวนการตัดเย็บชุดติดกันที่เป็นทรงตรงเข้ารูป

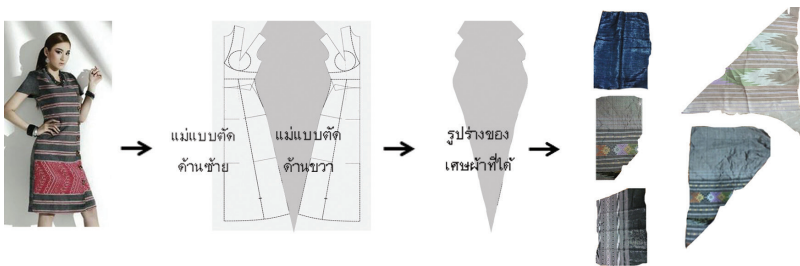
ภาพที่ 3 ตัวอย่างที่มาของเศษผ้าจากกระบวนการวางแผนแบบตัดเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงตรงหรือเข้ารูป

จากภาพที่มาของเศษผ้าตามลำดับขั้นตอนกระบวนการวางแผนแบบเพื่อตัดเย็บเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงตรงหรือเข้ารูป ทำให้เกิดเศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้างของเศษผ้าจะขึ้นอยู่กับขนาดความกว้างของแม่แบบตัด และขนาดความยาวจะขึ้นกับความยาวของชุดติดกัน โดยเศษผ้าส่วนใหญ่มีขนาดความกว้างประมาณ 8-20 เซนติเมตร และมีขนาดความยาวประมาณ 40-50 เซนติเมตร ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 60 ชิ้น

ภาพที่ 4 ตัวอย่างรูปแบบของเศษผ้าที่เหลือจากกระบวนการวางแผนแบบตัดเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงตรงหรือเข้ารูป

2.2 เศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัสและเศษผ้ารูปร่างสามเหลี่ยม เป็นเศษผ้าที่เกิดจากกระบวนการตัดเย็บชุดติดกันที่เป็นทรงบานตรงชาย หรือกระโปรงบาน

ภาพที่ 5 ภาพตัวอย่างที่มาของเศษผ้าจากกระบวนการวางแผนแบบตัดเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงบานตรงชายหรือกระโปรงบาน

จากภาพที่มาจากเศษผ้าตามลำดับขั้นตอนกระบวนการวางแผนแบบเพื่อตัดเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงบานตรงชายหรือกระโปรงบานทำให้เกิดเศษผ้า 2 ชั้น ได้แก่ เศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้างประมาณ 10-20 เซนติเมตร และขนาดยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร

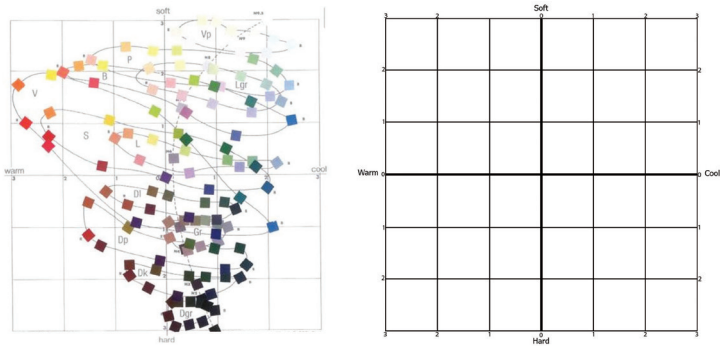
ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 80 ชิ้น และเศษผ้ารูปรางสามเหลี่ยมมีขนาดกว้างประมาณ 10-20 เซนติเมตร และขนาดยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร ซึ่งขนาดความยาวของเศษผ้าที่ได้จะขึ้นอยู่กับความบานของแม่แบบตัดชายกระโปรง มีจำนวนมากกว่า 70 ชิ้น

ภาพที่ 6 ภาพตัวอย่างรูปแบบของเศษผ้าที่เหลือจากกระบวนการวางแผนตัดเครื่องแต่งกายรูปแบบชุดติดกันทรงบานตรงชายหรือกระโปรงบาน

3. การแบ่งกลุ่มเศษผ้าตามกลุ่มสี - ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มสีของเศษผ้าโดยการใช้ทฤษฎีสีและสเกลภาพของ ชิเกะโนบุ โคบายาชิ (Kobayashi 1992, 9) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพของสี โดยใช้วิธีการจำแนกสีที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์และความรู้สึกออกเป็นกลุ่ม ตามสเกลภาพที่ปรากฏนี้

ในการพิจารณาวิเคราะห์สี จะแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์สีแนวตั้ง คือความเข้มและอ่อนของสี (Soft & Hard) และการวิเคราะห์สีแนวนอน คือความรู้สึกของสีแบ่งเป็นโทนร้อนและโทนเย็น (Warm & Cool) จากนั้นให้พิจารณาวิเคราะห์แยกกลุ่มสีของผ้าโดยพิจารณาจากปริมาณสีที่มีมากที่สุดในเศษผ้าว่าเป็นสีกลุ่มใด แล้วกำหนดตำแหน่งของสีนั้นบนตารางจำแนกสี ดังนี้

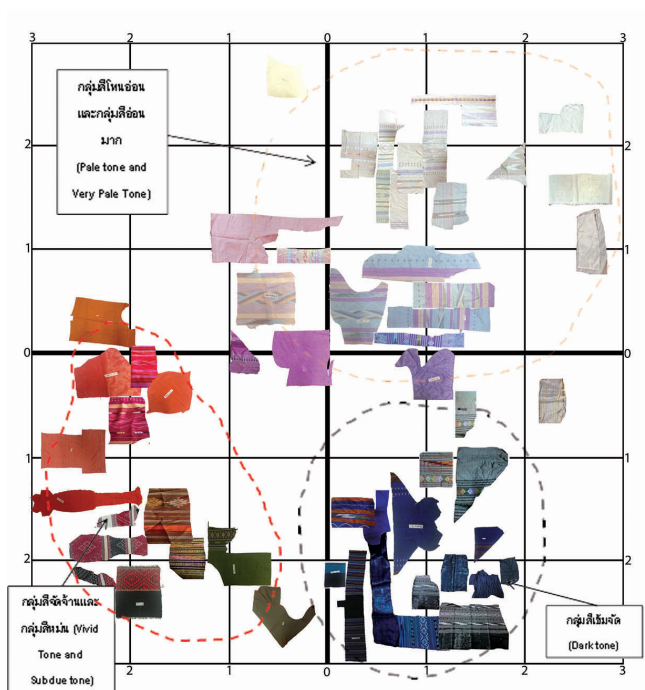

ภาพที่ 7 การแบ่งสีในสเกลสีของ โคบายาชิ และตารางจำแนกสีที่สร้างให้แก่ชุมชน
เพื่อใช้ในการพิจารณาและแบ่งกลุ่มสี

(ที่มา Color Image Scale by Shigenobu Kobayashi 1992)

1. กลุ่มสีที่มีค่าความสว่างสูง ให้ความรู้สึกเบา สว่าง อ่อนโยน เป็นกลุ่มสีที่อยู่ในช่วงบนของตาราง (ตำแหน่งของ Bright (B), Pale (P), Very Pale (VP), Light Grayish (Lgr), Light (L))
2. กลุ่มสีที่มีค่าความสว่างสูงและมีความเข้ม เป็นสีที่สดใส ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวาและดึงดูดความสนใจได้ดี เป็นกลุ่มสีโทนร้อนที่อยู่ในช่วงด้านซ้ายของตาราง (ตำแหน่งของ Vivid (V), Strong (S))
3. กลุ่มสีที่มีความสว่างของสีในระดับกลางถึงต่ำ ให้ความรู้สึกสงบ นิ่ง เรียบ หรืออนุรักษ์นิยมเป็นกลุ่มสีที่อยู่ในช่วงกลางและค่อนข้างด้านล่างของตาราง (ตำแหน่งของ Grayish (Gr), Dull (DL) ,Deep (Dp))
4. กลุ่มสีโทนมืดหรือเข้มจัด เป็นสีที่มีความสว่างของสีในระดับต่ำมาก ให้ความรู้สึกจริงจัง เคร่งขรึม อยู่ช่วงล่างสุดของตาราง (ตำแหน่งของ Dark (DK), Dark Grayish (Dgr))

ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการจำแนกสีจากทฤษฎีสีและสเกลภาพของ โคบายาชิ มาใช้ในการจัดแบ่งกลุ่มสีของเศษผ้า เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ในการออกแบบในขั้นตอนต่อไป โดยตารางตัวอย่างนี้ทำให้ชุมชนสามารถเข้าใจและพัฒนาศักยภาพทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนได้

ภาพที่ 8 ตัวอย่างการแบ่งกลุ่มสีของเศษผ้าตามทฤษฎีสีและสเกลภาพของโคบายาชิ

โดยการวิเคราะห์สรุปพบว่า เศษผ้ามีสีสันหลากหลายสามารถจำแนกกลุ่มสีของเศษผ้า ได้แก่ เศษผ้ากลุ่มสีโทนอ่อน และกลุ่มสีอ่อนมาก (Pale tone and Very Pale Tone หรือ ตำแหน่งของ Pale (P), Very Pale (VP)) เศษผ้ากลุ่มสีจัดจ้านและกลุ่มสีหม่น (Vivid Tone and Subdue tone หรือ ตำแหน่งของ Vivid (V), Strong (S), Grayish (Gr), Dull (DL), Deep (Dp)) และเศษผ้ากลุ่มสีเข้มจัด (Dark tone หรือ ตำแหน่งของ Dark (Dk), Dark Grayish (Dgr)) ตามลำดับจำนวนของเศษผ้า โดยเศษผ้าทุกกลุ่มสีจะมีสีค่ากลาง (Neutral) รวมอยู่ด้วย

1.กลุ่มสีโทนอ่อน และกลุ่มสีอ่อนมาก (Pale tone and Very Pale Tone)	2.กลุ่มสีจัดจ้านและกลุ่มสีหม่น (Vivid Tone and Subdue tone)	3.กลุ่มสีเข้มจัด (Dark tone)
กลุ่มสีค่ากลาง		

ภาพที่ 9 กลุ่มสีของเศษผ้าที่ได้จากการแบ่งกลุ่มสี

เมื่อแบ่งเศษผ้าตามรูปร่างและโทนสีแล้ว จะได้เศษผ้าที่สามารถนำไปใช้ออกแบบได้มากกว่า 200 ชิ้น ซึ่งมีปริมาณมากเพียงพอที่ผลิตกระเป๋าเพื่อจำหน่ายได้หลายคอลเลกชัน

1.2. ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) แบบตัวต่อตัว (Face - to - Face – Interview) กับนักวิชาการและนักออกแบบได้ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น

ประเภทกระเป๋ากลับจากเศษผ้าที่เหลือใช้จากกระบวนการตัด ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์กระเป๋าได้โดยวิเคราะห์จากอัตลักษณ์ของผ้าและรูปร่างที่เหลือเป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. การนำเศษผ้าไปใช้ในการออกแบบ - มีการใช้เศษผ้าอย่างคุ้มค่าเหมาะสม โดยเน้นให้ใช้สวดลายของเศษผ้าที่โดดเด่น บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ชุมชน ควรกำหนดตำแหน่งของเศษผ้าให้อยู่ด้านบน ส่วนด้านล่างเป็นผ้าประกอบที่มีความหนา ไม่ควรออกแบบกระเป๋าโดยใช้เศษผ้าทั้งผืน เนื่องจากผ้าฝ้ายและผ้าไหมประดิษฐ์ของชุมชนมีความฟูและบาง อีกทั้ง ไม่ทนทานต่อรอยขีดข่วน และรับน้ำหนักได้น้อย ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าไม่ควรกำหนดให้กระเป๋ามีช่องใส่ของเพื่อใช้งานได้หลากหลายมากเกินไป เนื่องจากเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิต อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายของกลุ่ม พบว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีความสนใจในผ้าทอหรือรูปลักษณ์ความสวยงามภายนอกของผลิตภัณฑ์มากกว่าการใช้งาน ไม่ควรตัดเศษผ้าเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำมาต่อกันใหม่ เนื่องจากทำให้เสียคุณค่าของเศษผ้า

2. การจับคู่สีและการกำหนดร้อยละของสี - มีการจัดกลุ่มสีและกำหนดร้อยละปริมาณของสีผ้าในปริมาณที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงภาพรวมที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์บนชั้นวางของ ควรใช้สีที่มีค่ากลางเช่น สีดำ เป็นตัวเชื่อมโยงความต่อเนื่องของสีในผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบจากเศษผ้าหลายกลุ่มสี เนื่องจากเป็นสีค่ากลางที่มีมากที่สุดเศษผ้าทุกกลุ่มที่ทำการจำแนกสี ซึ่งปริมาณสีของเศษผ้าต่อสีค่ากลางไม่ควรเกินร้อยละ 70 ต่อ ร้อยละ 30

3. การออกแบบตกแต่งและงานประกอบ - ควรทำการออกแบบการตกแต่งกระเป๋าที่เหมาะสมกับศักยภาพเดิมที่มีของชุมชน หรือการตกแต่งที่ประยุกต์ได้จากการตกแต่งด้วยการตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น การตัดต่อเศษผ้า การตีเกล็ดผ้า ซึ่งควรใช้ผ้าพื้น เพื่อเน้นให้เกล็ดดูโดดเด่นขึ้น (จุฑาทิพ 2554, 85) และการปักด้ายใหม่เพื่อเลียนแบบลายผ้า เป็นต้น

4. รูปทรงและขนาดของกระเป๋า - รูปทรงที่เหมาะสมที่สุด ได้แก่ กระเป๋าทรงถุง (Tote Bag) เป็นต้นแบบกระเป๋าที่มีแม่แบบตัดไม่ซับซ้อน เป็นทรงพื้นฐานในการเริ่มทำแม่แบบตัดกระเป๋าสองมิติและขึ้นรูปเป็นสามมิติได้ ทำให้ชุมชนหรือผู้มีความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกระเป๋า สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไปได้ สามารถทำออกจำหน่ายได้เรื่อยๆ และใช้งานได้หลากหลาย อีกทั้ง กระเป๋าทรงถุงยังสามารถขยายขนาดได้ง่าย โดยควรทำกระเป๋าจำนวนสามขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในร้านค้า

5. วัสดุประกอบและวัสดุตกแต่ง - ควรใช้วัสดุประกอบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ควรใช้วัสดุแบบสำเร็จรูปเพื่อง่ายต่อการประกอบซึ่งจะช่วยลดขั้นตอนในกระบวนการผลิต และทำให้ต้นทุนในการผลิตไม่สูงเกินไป อาทิ สายผ้า ด้ายไหม และผ้าแคนวาสขนาด 12 ออนซ์ ขึ้นไป จะมีความหนาเพียงพอที่จะพุงเศษผ้าที่ประกอบให้กระเป๋าเป็นทรงได้ เป็นกลุ่มวัสดุที่มีราคาไม่แพง หาซื้อง่ายและมีความหนา แข็งแรงคงทน ส่วนอะไหล่ตกแต่งประกอบ เช่น ห่วงสีเงิน หรือสีทองจะมีส่วนช่วยให้กระเป๋ามีความน่าสนใจมากขึ้น และการใช้ใยเสริมเย็บประกบกับซับในจะช่วยให้กระเป๋าเป็นทรงและมีความแข็งแรงขึ้น

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ

ก่อนสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก Ansoff's Matrix เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาและตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอบ้านเฮีย เป็นกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือกลุ่มตลาดเดิม - สินค้าใหม่ เป็นการเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่แบบริเริ่ม ที่นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ผลิตจากเศษผ้า เช่น ส่วนตกแต่งเครื่องแต่งกาย ผ้าสำหรับใช้สอยในครัวเรือน และของที่ระลึก

	สินค้าเดิม	สินค้าใหม่
ตลาดเดิม	กลยุทธ์เจาะตลาด	กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์
ตลาดใหม่	กลยุทธ์พัฒนาตลาด	กลยุทธ์การแตกธุรกิจ

ภาพที่ 10 Ansoff's Matrix

(ที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=NZqOcuyh5MQ>)

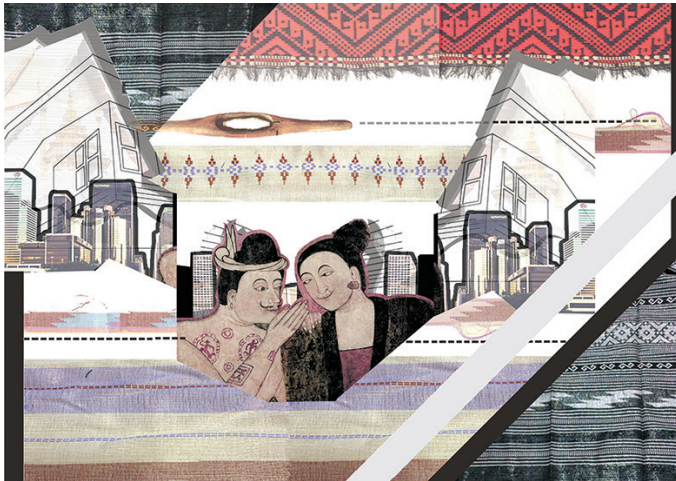
หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างแบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มตัวอย่าง โดยอ้างอิงจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ทางชุมชนบ้านเฮียต้องการให้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มสตรีผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แฟชั่น ในงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์จากผ้าทอโดยชุมชนทอผ้าฝ้ายบ้านเฮีย ศูนย์แสดงสินค้าเมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เนื่องจากทางชุมชนเล็งเห็นว่า กลุ่มคนเมืองจะสามารถรับรู้และยอมรับผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ได้เร็วกว่ากลุ่มคนน่านหรือคนภาคเหนือ ที่จะนิยมตามกระแสบริโภคตามกลุ่มคน จำนวน 25 คน และกลุ่มเป้าหมายรอง

ได้แก่ กลุ่มคนน่าน จำนวน 25 คน ณ ช่วงเมื่อน่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนใหญ่มีอายุ 45 - 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 56 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 88 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 84 มีอาชีพข้าราชการและนักวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 72 ส่วนใหญ่เป็นคนที่มียุบลำเนา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำปาง สุโขทัย อุตรธานี คิดเป็นร้อยละ 60 ระดับราคาของกระเป๋า ที่ทำจากผ้าทอที่เลือกซื้อ ได้แก่ 1,000 ถึง 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76 กลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลในการเลือกซื้อ ได้แก่ รูปแบบที่ชื่นชอบเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สีสันทัน และประโยชน์ใช้สอย ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการกระเป๋า ทรงถุงผ้า (Tote Bag) ขนาดกลางมากที่สุด เพื่อใช้ใส่สิ่งของในชีวิตประจำวัน และเป็นขนาดที่กระชับรัด

ด้านความรู้สึกที่มีต่อเศษผ้าทอบ้านเฮี้ย กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้สึกพึงพอใจในระดับมากที่สุด จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5 ในประเด็นต่อไปนี้ เศษผ้าบ้านเฮี้ยมีคุณค่าจากกระบวนการและกรรมวิธีการทอ อยู่ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 เศษผ้าบ้านเฮี้ยมีความสวยงามของลวดลาย อยู่ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 เศษผ้าบ้านเฮี้ยมีสีสันทันที่หลากหลายน่าสวยงาม 4.56 เศษผ้าบ้านเฮี้ยสามารถนำไปออกแบบตามแนวนิยมแบบใหม่ได้ อยู่ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 และเศษผ้าสามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าได้ อยู่ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

ด้านรูปแบบของกระเป๋า กลุ่มตัวอย่างจะคำนึงถึงการออกแบบที่ทันสมัยมากที่สุดเมื่อจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอ รองลงมาคือกระเป๋าต้องมีวัสดุตกแต่งและมีขนาดที่เหมาะสมกับการใช้สอย

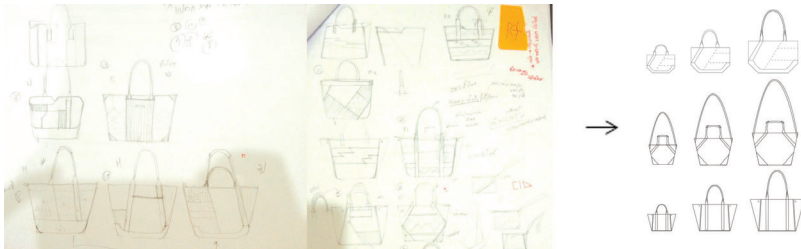
จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดการสื่อสารด้วยอารมณ์และบรรยากาศของงาน (How to Communicate) จากภาพลักษณ์ที่ต้องการสื่อให้เห็นและสรุปผลจากความคิดเห็นของนักวิชาการและนักออกแบบ โดยกำหนดให้มีภาพลักษณ์ที่ดูทันสมัย (Modern) และมีวัฒนธรรม (Cultured) ส่วนแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Inspiration) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลของชุมชน ค้นหาแรงบันดาลใจในการออกแบบจากการทอผ้าศิลปวัฒนธรรมอันงดงามของเมืองน่าน การสืบทอดลวดลายเฉพาะในการทอผ้าจากโบราณจากรุ่นสู่รุ่น นำมาสร้างสรรค์ใหม่ด้วยการถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบที่ทันสมัยร้อยเรียงกันเป็นศิลปะเล่าขานชีวิตความเป็นอยู่ริมแม่น้ำน่าน

ภาพที่ 11 ภาพแรงบันดาลใจในการออกแบบ

(ที่มา: ผลงานของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาการออกแบบแฟชั่น 2 ภาควิชาการออกแบบและธุรกิจแฟชั่น คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ในการลงพื้นที่เพื่อบูรณาการการวิจัย การเรียนการสอน และการบริการวิชาการแก่ชุมชน)

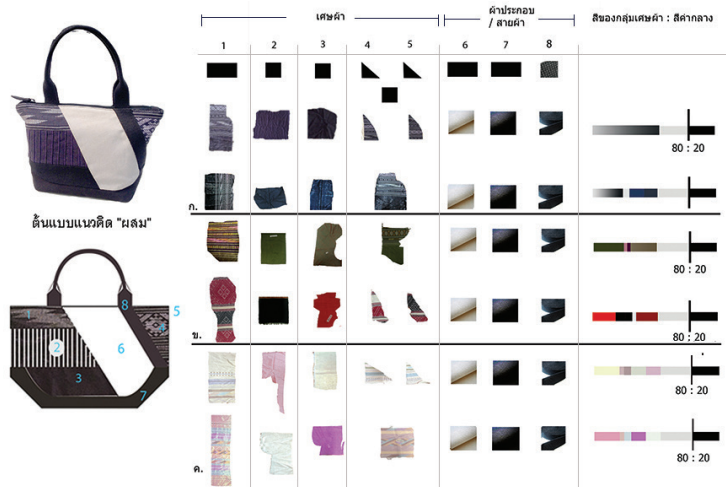
ผู้วิจัยทำการร่างภาพผลงานจากแนวคิดในการออกแบบ โดยคำนึงถึงกลุ่ม
 เศษผ้าตัวอย่าง ลักษณะรูปร่างของเศษผ้า และลวดลายของเศษผ้า

ภาพที่ 12 ภาพร่างผลงานการออกแบบ

จากองค์ประกอบทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้แนวทางในการออกแบบกระเป๋า
 ทรงถุงผ้า (Tote Bag) ได้ 3 รูปแบบ เรียงตามลำดับที่ผู้เชี่ยวชาญทางการ
 ออกแบบประเมินว่าเหมาะสมที่สุด ดังนี้

แนวทางลำดับที่ 1 - ต้นแบบแนวคิด “ผสม” เป็นการตัดต่อผสมผสานเศษ
 ผ้าทอ โดยใช้เศษผ้าหลากหลายรูปร่างมากที่สุด ได้แก่ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูป
 สามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ใช้ศักยภาพของชุมชนทางด้านการตัดเย็บ
 และตกแต่งเครื่องแต่งกายมาประยุกต์ ได้แก่ การตีเกล็ดผ้า การตัดต่อแนว
 ทะแยง และใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น โดยมีอยู่ที่ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมิน
 เท่ากับ คือ 4.88 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5

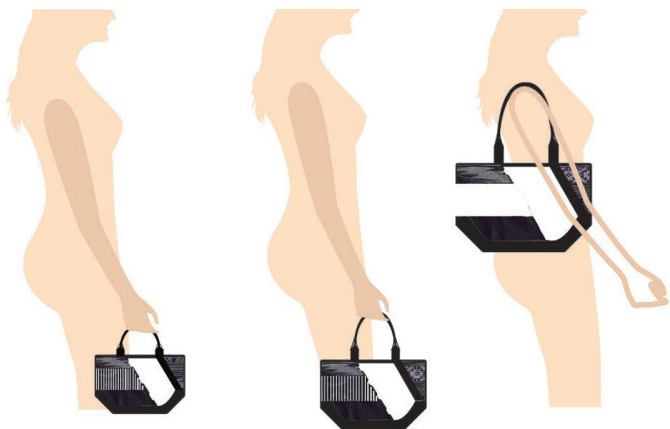
ภาพที่ 13 การเลือกเศษผ้าและวัสดุประกอบ จำแนกตามกลุ่มสีของเศษผ้า และปริมาณสีของกลุ่มเศษผ้าต่อสีค่ากลาง แนวทางลำดับที่ 1 ต้นแบบแนวคิด “ผสม”

* การแบ่งตามกลุ่มสี ก. คือ กลุ่มสีเข้มจัด ข. คือ กลุ่มสีจัดจ้านและกลุ่มสีหม่น ค. คือ กลุ่มสีโทนอ่อน และกลุ่มสีอ่อนมาก

** ตำแหน่งของเศษผ้าและวัสดุประกอบ (ตามหมายเลขบนแบบกระเป๋):

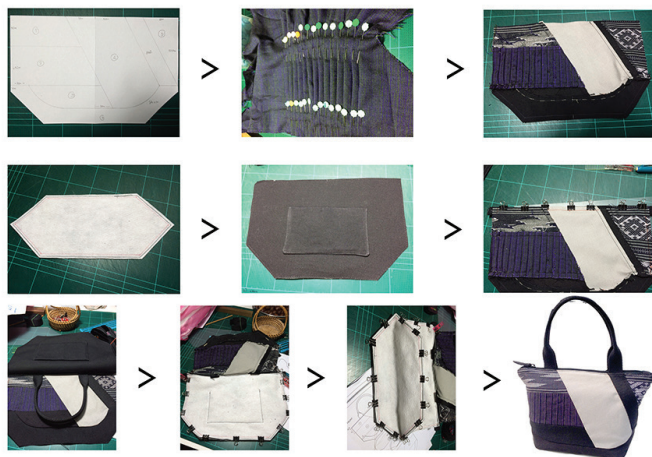
1) ผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า (หน้า 1 ผืน หลัง 1 ผืน) ควรเป็นผ้าลาย 2) ผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือผืนผ้า (หน้า 1 ผืน หลัง 1 ผืน) ควรเป็นผ้าสีพื้น มีความบางเพราะต้องใช้ตีเกล็ด 3) ผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัส ควรเป็นผ้าสีพื้น 4 - 5) ผ้ารูปร่างสามเหลี่ยมขนาดเล็ก (หน้า 1 ผืน หลัง 1 ผืน) ควรเป็นผ้าลายสีโทนเดียวกับชิ้นที่ 1 และ 6) ผ้าแคนวาส ขนาด 12 - 14 ออนซ์ ควรเป็นผ้าพื้นสีตัดกัน รูปร่างสี่เหลี่ยมหรือผืนผ้า 7) ผ้าแคนวาสสีดำ ขนาด 14 ออนซ์ 8) สายผ้าคอตตอน

หมายเหตุ : รูปแบบของกระเป๋าด้านหน้าและด้านหลังเหมือนกัน

ภาพที่ 14 ขนาดกระเป๋า แนวทางลำดับที่ 1 ต้นแบบแนวคิด “ผสม” ต่อตัวคน (ผู้หญิงสูง 160 เซนติเมตร) ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ

ขนาดกระเป๋า แนวคิด“ผสม”	เล็ก	กลาง	ใหญ่
หูกระเป๋าสูง	10	15	25
ระยะห่างระหว่างหูกระเป๋า	10	15	20
ความกว้างกระเป๋า	25	35	45
ความสูง	16	25	30
ความหนา	10	15	18
ความกว้างฐาน	20	25	30

ภาพที่ 15 ขั้นตอนการผลิตแนวทางลำดับที่ 1 ต้นแบบแนวคิด “ผสม”

แนวทางลำดับที่ 2 - ต้นแบบแนวคิด “ประกอบ” การประกอบเศษผ้าทอ กับวัสดุประกอบอื่น ได้แก่ ผ้าแคนวาส หรือการวางสายกระเปาะเพื่อประกอบ ร่างของวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเหมาะสมกับเศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมขนาด กลางและขนาดเล็กและเศษผ้ารูปสามเหลี่ยม โดยมีอยู่ที่ค่าเฉลี่ยรวมของการ ประเมินเท่ากับ คือ 4.77 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5

ภาพที่ 16 การเลือกเศษผ้าและวัสดุประกอบ จำแนกตามกลุ่มสีของเศษผ้า และปริมาณสีของกลุ่มเศษผ้าต่อสีตัวกลาง แนวทางลำดับที่ 2 ต้นแบบแนวคิด “ประกอบ”

* การแบ่งตามกลุ่มสี ก. คือ กลุ่มสีจัดจ้านและกลุ่มสีหม่น ข. คือ กลุ่มสีเข้มจัด ค. คือ กลุ่มสีโทนอ่อน และกลุ่มสีอ่อนมาก

** ตำแหน่งของเศษผ้าและวัสดุประกอบ (ตามหมายเลขบนแบบกระเป๋):

1) ผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัส (หน้า 1 ผืน หลัง 1 ผืน) ควรเป็นผ้าลาย เพื่อแสดงความงดงามของลายผ้า 2) ผ้ารูปร่างสามเหลี่ยม (จำนวน 4 ผืน) ควรเป็นผ้าสีพื้นที่มีสีบนผ้าชิ้นที่ 1 หรือผ้าลายเดียวกับชิ้นที่ 1 ควรเป็นลายต่อกันด้านข้างได้ 3) ผ้าแคนวาส ขนาด 14 - 12 ออนซ์ 5 - 4) สายผ้าคอตตอน

หมายเหตุ : รูปแบบของกระเป๋าด้านหน้าและด้านหลังเหมือนกัน

ภาพที่ 17 ขนาดกระเป๋า แนวทางลำดับที่ 2 ต้นแบบแนวคิด “ประกอบ” ต่อตัวคน (ผู้หญิงสูง 160 เซนติเมตร) ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ

ขนาดกระเป๋า แนวคิด“ประกอบ”	เล็ก	กลาง	ใหญ่
หูกระเป๋าสูง	12	12	12
ระยะห่างระหว่างหูกระเป๋า	12	12	12
ความกว้างกระเป๋า	22	32	42
ความสูง	18	25	30
ความหนา	10	15	18
ความกว้างฐาน	18	25	30

ภาพที่ 18 ขั้นตอนการผลิตแนวทางลำดับที่ 2 ต้นแบบแนวคิด “ประกอบ”

แนวทางลำดับที่ 3 - ต้นแบบแนวคิด “เลียนลาย” การสร้างลายตกแต่งเดินไหมหรือด้ายปักมือและตัดต่อและการเย็บด้วยการเลียนแบบลายของเศษผ้าเดิม ซึ่งเหมาะกับการใช้เศษผ้ารูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่โดยมีอยู่ที่ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินเท่ากับ คือ 3.80 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 5

ต้นแบบแนวคิด "เลือนลาย"

เศษผ้า		ผ้าประกอบ / สายผ้า		สีของกลุ่มเศษผ้า : สีค่ากลาง
1	2	3	4	

ภาพที่ 19 การเลือกเศษผ้าและวัสดุประกอบ จำแนกตามกลุ่มสีของเศษผ้า และปริมาณสีของกลุ่มเศษผ้าต่อสีค่ากลาง แนวทางลำดับที่ 3 ต้นแบบแนวคิด "เลือนลาย"

* การแบ่งตามกลุ่มสี ก. คือ กลุ่มสีโทนอ่อน และกลุ่มสีอ่อนมาก ข. คือ กลุ่มสีจัดจ้านและกลุ่มสีหม่น และ ค. คือ กลุ่มสีเข้มจัด

** ตำแหน่งของเศษผ้าและวัสดุประกอบ (ตามหมายเลขบนแบบกระเป๋า):

1) ผ้ารูปรางสี่เหลี่ยมผืนผ้า (หน้า 1 ผืน หลัง 1 ผืน) ควรเป็นเศษผ้าลาย เพื่อแสดงความงดงามของลายผ้า 2) ผ้ารูปรางสามเหลี่ยม (จำนวน 4 ผืน) ควรเป็นผ้าสีพื้นที่มีสีบนผ้าชิ้นที่ 1 ปักลายเลียนลายผ้าตรงกลางด้วยไหมสีเดียวกับลายผ้า 3) ผ้าแคนวาสขนาด 14 ออนซ์ และ 4) สายผ้าคอตตอน

ภาพที่ 20 ภาพขนาดกระเป๋า แนวทางลำดับที่ 3 ต้นแบบแนวคิด “เลียนลาย” ต่อตัวคน (ผู้หญิงสูง 160 เซนติเมตร) ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ

ขนาดกระเป๋า แนวคิด“เลียนลาย”	เล็ก	กลาง	ใหญ่
หูกระเป๋าสูง	8	20	25
ระยะห่างระหว่างหูกระเป๋า	12	15	15
ความกว้างกระเป๋า	25	35	45
ความสูง	18	25	30
ความหนา	10	15	18
ความกว้างฐาน	18	25	30

ภาพที่ 21 ขั้นตอนการผลิตแนวทางลำดับที่ 3 ต้นแบบแนวคิด “เลียนลาย”

การออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมให้แก่ชุมชน นำไปประยุกต์เพื่อจำหน่ายต้องคำนึงถึงศักยภาพของชุมชนเป็นหลัก ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและทำการบริการวิชาการด้านการส่งเสริมให้ชุมชนทำความเข้าใจในการแยกและวิเคราะห์กลุ่มเศษผ้า และกระบวนการออกแบบ ส่งผลให้ชุมชนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และเข้าใจ สามารถพัฒนาศักยภาพในการออกแบบของชุมชนได้อย่างมีเป็นระบบขั้นตอน ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่ทำจากเศษผ้า ได้แก่ ความเหมาะสมของการนำเศษผ้าไปใช้ในการออกแบบ การจับคู่สีและการกำหนดรายละเอียดของสี การออกแบบ ตกแต่งและงานประกอบ รูปทรงและขนาดของกระเป๋า วัสดุประกอบและวัสดุตกแต่ง จากนั้นผู้วิจัยจึงได้แนวทางในการออกแบบกระเป๋าทรงถุงผ้า (Tote Bag) ได้ 3 รูปแบบ ลำดับที่ 1 แนวทางการตัดต่อที่เกิดจาก

แนวคิด “ผสม” หรือการติดต่อผสมผสานเศษผ้าทอ โดยใช้เศษผ้าหลากหลายรูปร่างมากที่สุด ลำดับที่ 2 แนวทางที่เกิดจากแนวคิด “ประกอบ” หรือการประกอบเศษผ้าทอกับวัสดุประกอบอื่น ลำดับที่ 3 ได้แก่ แนวทางที่เกิดจากแนวคิด “เลียนลาย” หรือ การสร้างลายตกแต่งเดินไหมหรือด้ายปักมือและติดต่อและการเย็บด้วยการเลียนแบบลายของเศษผ้าเดิม การสร้างต้นแบบนำเสนอให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของเศษผ้าและเกิดเป็นการพัฒนาที่เป็นแบบอย่างให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 2 นำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัด

ผู้วิจัยได้รับเชิญจากอุตสาหกรรมจังหวัดน่านร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน กลุ่มคัสเตอร์เครื่องเงินน่านและกลุ่มคัสเตอร์ผ้าทอเมืองน่าน เพื่อจัดแสดงนิทรรศการผลงานต้นแบบสร้างสรรค์และนำเสนอกระบวนการออกแบบและวิเคราะห์กลุ่มเศษผ้าให้แก่ชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ยในงานมหกรรมเครื่องเงินและผ้าทอเมืองน่าน ณ ช่วงเมืองน่าน ในวันที่ 12-14 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งการแสดงผลงานในครั้งนี้ เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับจากการลงพื้นที่ชุมชน ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าที่งดงามและประยุกต์ พัฒนาหลอมหลวมเป็นสิ่งใหม่ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักวิชาการร่วมกัน

ภาพที่ 22 การแสดงนิทรรศการผลงานต้นแบบสร้างสรรค์

ในการจัดแสดงผลงานจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้นำเอาต้นแบบให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน ทำการประเมินความเหมาะสมและความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 25 คน ในงานแสดงสินค้าพื้นเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยสรุปผลได้ดังนี้

เกณฑ์ในการประเมิน	“แนวคิด ผสม”	“แนวคิด ประกอบ”	“แนวคิด เลียนลาย”
1. ความเหมาะสมในการนำเศษผ้าไปใช้ในการออกแบบ	4.50	4.35	4.30
2. ความเหมาะสมด้านการจับคู่สีและร้อยละของปริมาณสี	4.40	4.40	4.30
3. ความเหมาะสมด้านการออกแบบตกแต่งและงานประกอบ	4.60	4.60	4.00
4. ความเหมาะสมด้านรูปทรงและขนาดของกระเป๋า	4.65	4.75	4.10
5. ความเหมาะสมด้านวัสดุประกอบและวัสดุตกแต่ง	4.50	4.40	4.05
รวม	4.53	4.50	4.15

ในส่วนนี้ผู้วิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้ จากผลการประเมินต้นแบบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการ และผลการประเมินต้นแบบโดยกลุ่มตัวอย่าง พบว่าค่าเฉลี่ยของต้นแบบกระเป๋าจากแนวทางที่เกิดจาก “แนวคิด ผสม” มีความเหมาะสมมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.50 ด้วยการตัดต่อเศษผ้าหลากหลายชิ้น สามารถใช้เศษผ้าได้หลายรูปร่างและหลายขนาดทำให้เกิดความแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้น กลุ่มสีจากต้นแบบจริงและภาพร่างที่เหมาะสมในปริมาณร้อยละ การตกแต่งทั้งหลายหลายทั้งการตัดต่อลายผ้าและการตีเกล็ด มีรูปร่างรูปทรงที่มีขนาดเหมาะสม และด้วยวัสดุประกอบ

ที่มีคุณภาพ จึงทำให้กระเป๋าดันแบบนี้เหมาะสมที่จะนำไปผลิตเพื่อจำหน่ายมากที่สุดในทุกสามแบบ ทั้งนี้ กระเป๋าอีกสองแบบยังต้องทำการปรับแบบและพัฒนาารูปแบบในการติดต่อต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยค้นพบแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอบัว จังหวัดน่าน จำนวน 3 แนวทาง ทำการผลิตและนำเสนอต้นแบบกระเป๋าจำนวน 3 ใบ จาก 3 แนวทางที่ได้ให้แก่ชุมชน ได้แก่ แนวทางที่เกิดจาก “แนวคิด ผสม” แนวทางที่เกิดจาก “แนวคิด ประกอบ” และแนวทางที่เกิดจาก “แนวคิด เลียนลาย” ตามลำดับ การประเมินความเหมาะสมและความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มตัวอย่าง โดยต้นแบบผลิตภัณฑ์จะเน้นการผลิตกระเป๋าโดยใช้วัสดุประกอบเป็นวัสดุที่หาง่ายในชุมชน ได้แก่ การใช้เศษผ้าทอเหลือใช้เป็นหลักประกอบกับผ้าแคนวาส ส่วนการตกแต่ง ได้แก่ การตีเกล็ด การปัก และการตัดเย็บ อีกทั้งมีรูปแบบที่ไม่ยุ่งยาก และมีต้นทุนการผลิตต่ำ

ทั้งนี้ในการนำเสนอรูปแบบผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าจากเศษผ้าทอเหลือใช้จากกระบวนการตัดให้แก่ชุมชนบ้านเฮี้ย อำเภอบัว จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ผลการประเมินต้นแบบกระเป๋าจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ภาพรวมของต้นแบบกระเป๋าทั้ง 3 ใบ อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ได้รับการประเมินในระดับดีทุกข้อ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้าใจสามารถพัฒนาศักยภาพในการออกแบบของตนเองให้อยู่ได้เอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีตามประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การนำเศษผ้าไปใช้ในการออกแบบ มีผลการวิจัยสอดคล้องกับ รัตนลักษณ์ ปัญจุพัฒน์ (2551) ที่ว่า การเลือกเศษผ้าไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ต้องเป็นเศษผ้าไม่เปื้อน ไม่สกปรก สีไม่ตก ไม่มีตำหนิจากการทอหรือย้อม เพราะจะมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ซื้อ

2. การสร้างแนวทางในการออกแบบใหม่ทั้ง 3 แนวทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิงหา ปารมภ์ และนิรัช สุดสังข์ (2554) ที่ว่า การสร้างแนวคิดในการออกแบบใหม่ และกรอบแนวทางการออกแบบก่อนผลิตจริง จะช่วยให้มีทิศทางในการออกแบบได้ดีขึ้น และเป็นการกำหนดภาพลักษณ์ใหม่ให้สินค้าของชุมชนมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับ พลวัต เพชรนารถ และวชิ อินทรักษ์ (2551) ที่ว่า การกำหนดรูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนต้องมีการพัฒนาแนวคิดที่แตกต่างจากเดิม แต่ยังคงความเป็นพื้นเมืองและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวนั้น มีความสำคัญกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่ชุมชน และงานออกแบบที่เหมาะสมกับชุมชนต้องมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถผลิตได้ภายในชุมชน เป็นวัสดุประกอบที่หาได้ในชุมชน และยังสามารถพัฒนาแนวคิดและรูปแบบจากผลิตภัณฑ์นี้เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ได้

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการออกแบบชุมชนนั้นยังไม่ได้ทำการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายจริง ต้นแบบผลิตภัณฑ์นั้น เป็นเพียงการให้แนวทาง

ตัวอย่างอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนบ้านเฮี้ย จึงต้องนำไปประยุกต์และพัฒนา ศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถจำหน่ายได้จริงต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานวิจัย เริ่มจากการเก็บข้อมูลลงพื้นที่ชุมชน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จนได้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าให้แก่ชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงสำหรับการศึกษางานดังนี้

1. แนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นประเภทกระเป๋าในวิจัยเล่มนี้สามารถนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นได้ แต่ควรทำการศึกษาลวดลายลักษณะรูปแบบของเสื้อผ้าของชุมชนนั้นๆ ก่อนเข้าสู่กระบวนการออกแบบ
2. เสื้อผ้าที่เกิดจากกระบวนการตัดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชุมชนทอผ้าฝ้ายบ้านเฮี้ย อำเภอบัว จังหวัดน่าน ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อทำการวิจัยค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาสร้างสรรค์ออกแบบกระเป๋านั้น เป็นเสื้อผ้าที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา (2548 - 2558) โดยเป็นช่วงเวลาหนึ่งที่สตรีนิยมสวมใส่ชุดติดกันที่เข้ารูป และชุดติดกันบานบริเวณปลาย ทำให้เกิดเสื้อผ้าตามรูปร่างและขนาดที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้น หากจะทำการออกแบบจากเสื้อผ้าเพื่อชุมชนอื่นหรือช่วงเวลาอื่น จึงควรศึกษาแนวโน้มของเครื่องแต่งกายที่จะทำให้เกิดเสื้อผ้าเหลือใช้จากกระบวนการตัดเย็บที่แตกต่างไปจากเดิม

บรรณานุกรม

- คำเอื้อย มูลคำ, ช่างทอผ้าชุมชนบ้านเฮี้ย, 13 กันยายน 2558, สัมภาษณ์.
- จุฑาทิพ รัตนชนะราพันธ์. 2554. *การตกแต่งเสื้อผ้า*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พลวัต เพชรนารถ และวชิ อินทรักษ์. 2551. *ผลิตภัณฑ์ไหมไฟจากผ้าฝ้ายพื้นเมือง กรณีศึกษาชุมชนบ้านกุดจอก ตำบลกุดจอก กิ่งอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท*. วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- แพว คำภานุช, ผู้นำชุมชนบ้านเฮี้ยและประธานกลุ่มคลัสเตอร์ผ้าทอเมืองน่าน, 13 กันยายน 2558, สัมภาษณ์.
- รัตนลักษณ์ ปัญจุฒิพัฒน์. 2551. *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากเศษผ้าไหม*. งานวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล. 2546. *ผ้าทอไทลื้อ: เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง*. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิงห์ อินทรชูโต. 2552. *Reuse, The art of reclaim ศิลปะการคืนชีวิตให้ขยะ*. กรุงเทพฯ: พงษ์วรรณการพิมพ์.

สิงหา ประมรภ์ และ นิรัช สุดสังข์. 2554. “การออกแบบของที่ระลึก โดยใช้อัตลักษณ์เครื่องแต่งกาย ของชุมชนไทลื้อ บ้านหนองบัว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน.” *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร* 2 (2): 25-34.

สุวิทย์ วงศ์จิราวาณิชย์. 2554. *Sustainable Design ดีไซน์...เปลี่ยนโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.

เสาวลักษณ์ คงกาญจนา. 2545. *ศิลปะการตัดต่อผ้า*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Kobayashi, S. 1992. *Color Image Scale*. New York: Kodansha USA.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
